

אהבת ה' וישראל זה לזה

[פרשת תרומה, שנת תשס"ח – נכתב ע"י הרב משה צוריאלי
הבהרה: בהסכמת הרב, השיחה נערכה ע"י תלמידו, אך טרם הגיחה]

בימי חז"ל היה קיים נוהג אצל מקצת זוגות כי חתן צעיר היה עוזב את ביתו וגולה למקום מרחקים ללמוד תורה אצל רבנים גדולים. כך היה אצל רבי עקיבא שהלך מביתו (פעמיים) למשך י"ב שנה. (כמוכן ברשות אשתו הצעירה) וכך נהג בנו של רבא שקבל מאשתו רשות ללכת שש שנים. (כתובות סג.).

והגמרא מספרת סיפור מעניין (כתובות סב:) –

בנו של רבי יהודה הנשיא הגיע לגיל המתאים לנישואין. הציעו לו שידוך עם בתו של ר' יוסי בן זימרא. ההורים הסכימו לשידוך, בתנאי שילך החתן למרחקים ללמוד בישיבה משך שנים עשרה שנים (אפשר שהחתן והכלה היו עדיין צעירים מאד). בזמן הדיון ודברים בענין השידוך, עברה הנערה בחדר. ביקש הבן מאביו שיצמצם תקופת הלימודים במרחקים לשש שנים בלבד. הסכימו. עוד לפני שהגיעו להחלטה הסופית, שוב התעורר הבחור ובקש שיערכו את הנישואין מיד, ורק אח"כ הוא ילך למרחקים ללימודיו.

אחרי אמירת בקשה זו, נכלם הבן מאביו על חוסר סבלנותו. פייס אותו אביו הגדול: "בני, [אל תדאג]. יש בך מדעת הקב"ה. גם הוא הבטיח לשכון אצל בני ישראל (במקדש שיקים להם) רק כשיבואו לארץ הקודש. ככתוב **ותביאמו** ותטעמו בהר נחלתך (זו ירושלים, ורק אח"כ) – **מכון לשבתך** פעלת, ה'!" (שמות טו, יז). אבל בפועל ראינו כולנו, שה' הזדרז והקדים בואו לשכון אצלינו: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ח) עוד בהיותם במדבר. ומפרש רש"י כיצד דומה דעתו של חתן זה, לדעתו של ה'?: "שאמר להרחיק זמן חופתו. וחזר וקירבה מרוב חיבת כלתו". כלומר, בחור זה שחשקה נפשו להתחתן עם אהובתו עוד בטרם ילך לשנות לימודיו, דומה הוא בזה להקב"ה שלא המתין ארבעים שנה עד ייכנסו ישראל לארץ הקודש, אלא החליט לשכון תיכף ומיד עם ידידיו ואהוביו עוד בהיותם בניכר, במדבר.

עלינו לעיין באהבה זו שה' אוהב את עמו – מה טיבה.

דברי "**תורה תמימה**" (שמות כה פסקא ו) – "שלא היה יכול להבליג על חשקו להשרות שכנתו בישראל עד יבואו לארץ", נראים נוטים להגשמה.

איירו לנו עיניים דברי **רבנו בחיי** (לקמן), בענין שני הכרובים שהיו פורשים כנפיהם על ארון הקודש שבבית קדש הקדשים שבמשכן.

פרשנים רבים ביארו ענין הכרובים כסמלים שונים. (הרמב"ם במו"נ וכן המקובלים פרשוהו לענין מלאכי מעלה; רש"י הירש פירש לענין תורה שבכתב ושבעל פה). אבל הפשוט ביותר הוא מה שביארו חז"ל עצמם, מסמלים הכרובים את אהבת ה' וישראל זה לזה. "ופניהם איש אל אחיו, בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. ובזמן שאין עושין רצונו של מקום, היו פניהם לבית" (בבא בתרא צט.), כלומר אינם פונים זה לזה.

ובמקום אחר אמרו, (יומא נד.) – כי בשעה שהיו בני ישראל עולים למקדש ברגל, היו מגלים את הפרוכת וראו היהודים ממקומם בעזרה את שני הכרובים שהיו במבט של אהבה ביניהם. אז אומרים לבני ישראל "ראו חיבתכם לפני המקום כחיבת זכר ונקבה" (עיי"ש רש"י).

ועוד יותר מזה אמרו שם (נד: עיי"ש רש"י) שכאשר הבבלים נכנסו להיכל כדי להחרבו, מצאו את הכרובים **קַמְעַר איש וְלוֹיֹת**, (מלכים א, ז, לו) "כאיש המעורה בלוייה שלו". הרי שחז"ל בחרו בדימוי החרף ביותר לתאר אהבת ה' לעמו.

הא כיצד עלינו להבין זאת? הרי הקב"ה רם ונישא מכל רגש והתפעלות?
 נסתייע בדברי רבנו בחיי (שמות כה, יח) – "זהו משל נמרץ להעיד על הפלגת הדבקות שבין הקב"ה
 לישראל בלא שום אמצעי. כי הוא יתעלה בדד ינחנו ואין עמו אֵל נכר [כלומר מלאך המשמש כאמצעי] כשאר
 האומות אשר חָלַק להם שרים של מעלה. ואפשר שהיו הכרובים, האחד צורת אדם גדול והשני
 כצורת ילד קטן, כענין שראה יחזקאל... ויהיה זה להעיד על אהבתו לישראל כאהבת האב לבנו
 שהיא אהבה חזקה. אבל רצה לעשות משל בדבקות גופני שאין למעלה ממנו, שאי אפשר באמצעי
 והוא יותר חזק כשהוא מנעורים, וכענין שכתוב 'ושמח מאשת נעוריו'. וכל זה כדי שנדע ונשכיל
 שדבקותו יתעלה עמנו דבקות גדול וחזק בלא שום אמצעי" [והאריך בזה].
 וברור כי הכל הוא דרך משל ונמשל, כמו עצם מגילת שיר השירים, אשר כל כולה משל לאהבה
 עצומה זו.

גם הנצי"ב תיאר לנו קשר אמיץ זה בין הקב"ה לבינינו.
 כלל יש לנו בפרשנות המקרא כי כאשר כתוב מלת "שני", היינו ששני-החפצים שווים זה לזה בכל.
 אבל כאן כתוב "שנים כרובים" (כה, יח). כיון שכרוב אחד היה צורת זכר, והשני צורת נקבה, ובזה
 לא היו שווים זה לזה. וזו המשך לשון הנצי"ב: "ללמדנו שהאהבה שבין ישראל לאביהם שבשמים
 הוא אהבת המשפיע והמושפע, כמו זכר ונקבה שטבע היצירה מחייבם. שכך הוטבע הבריאה שיהא
 המשפיע משתוקק להשפיע באהבה על המושפע ממנו. והמושפע עיניו תלויות תמיד להמשפיע. כך
 תשוקתו של הקב"ה להשפיע תמיד ברכה באהבה על ישראל, כלשון חז"ל (מדרש ב"ר פרשה ט) "אין
 תשוקתו של הקב"ה אלא על ישראל" שנאמר 'ועלי תשוקתו' (שיר השירים ז, יא). וישראל עיניהם תלויות
 רק להקב"ה". עכ"ל הנצי"ב ("העמק דבר", שמות כה, יח).

- חז"ל הדגישו חיבה זו שהקב"ה מחבב את ישראל, בשלש לשונות: דביקה, חשיקה וחפיצה (בראשית רבה, פרשה פ').
- ועוד אמרו: "חביבין ישראל כבבת עין העליונה" (שמות רבה, ט).
- ועוד אמרו: "בזמן שאדם מישראל בצער, שכינה מה אומרת? 'קלני מראשי, קלני מזרועי'" (סנהדרין מו).
- ועוד לשונות רבים הבאנו ב"אוצרות התורה" (מהד' תשס"ה, עמ' 1056-1060).
- והוא פסוק מפורש "אהבתי אתכם אמר ה'" (מלאכי א, ב).

ומה הנימוק? משום מה יאהב אותנו ה'? שתי תשובות בדבר. כתב מהר"ל –
[א] "מצד עצם הבריאה של ישראל שהם נצר מטעי, ראויים הם לעוה"ב. ואין זה מצד המצנה והמעשים.
[ב] ואחר כך יש להם מדריגה אחרת, הם המדות הטובות והישרות" ("דרך חיים" על אבות, עמ' ג).

[ביאור תשובה א:]

מה פירוש דבריו "נצר מטעי"? ענה על כך מהר"ל (שם, דף יב) שהם גזע מרכזי, בלי ענפים היוצאים
 לצדדים. כלומר אומות העולם הם קיצוניים ואינם נוהגים במיצוע; בין הנוצרים ובין
 הישמעאלים, נוטים להפרזה בדתות שלהם. אבל ישראל יש בהם המדה הממוצעת (וכמו שהאריך בזה
 רמב"ם, במו"נ ח"ג פרק לט, ובהלכות דיעות פרק א).
 במלים אחרות, הקב"ה ברא את העולם עבור אותו עם מיוחד הנוהג במדות טובות. "עם זו יצרתי
 ליי" (ישעיה מג, כא). ורק אחרי חטא אדם הראשון נוצרו אומות צדדיות (וכדברי רמח"ל, "דרך השם", ח"א פרק רביעי).
 ולכן כתב רש"י (תחילת בראשית) שהעולם נברא עבור ישראל. הבחירה שבחר ה' בישראל היא למען
 המטרה האלוהית, ואינה תלויה כלל בזכויותיהם או בחובותיהם ("נצח ישראל", פרק יא, עמ' סט).

[ביאור תשובה ב:]

וזה בנוסף למעלתם המוסרית בה הם עדיפים משאר האומות. לפי הבחירה החופשית שיש לבני אומה זו, רואים אנו אצלם התנהגויות יפות, חמלה ומדות ההטבה לזולת, מה שלא מוצאים אצל האומות האחרות. כאמור זו היא מעלה נוספת על מה שהעולם נברא עבור מציאותם (עיין "נר מצוה" של מהר"ל, עמ' יג).

[הערות ביניים: האין בהשקפה זו קלקול של גזענות? לא כן הדבר. במילון אבן שושן מוגדרת הגזענות כך: "ההשקפה שקיים גזע עליון הרשאי לנצל ולשעבד את שאר הגזעים שהם נחותים ממנו". כלומר עצם ההנחה שגזע אחד מעולה מאחרים, אך מבלי להורות לנצלם ולשעבדם, אין בזה גזענות כלל. כאילו נאמר שיש אומה אחת באירופה שהיא מנומסת ובעלת סדר יפה בחיים, לעומת אומה אחרת במזרח הרחוק שהם ברברים ופרימיטיביים. כלום יש באמירה זו כשלעצמה גזענות?]

חינך אותנו הרב אברהם קוק: "כל זמן שלא ילמד [אדם] לעצמו, שיתברר לו (5 דברים הבאים) – מעלת נשמת האדם ומעלת ישראל, ומעלת ארץ הקדושה, והשתוקקות לכל איש ישראל לבנין המקדש, וגדולת ישראל והתרוממותם בעולם, - כמעט שאי אפשר לטעום טעם (עבודה) [עבודת ה']" (מעין הקדמה" לספר "מוסר אביד", עמ' יד). ע"ע "אורות" (עמ' קסט, פסקא ה) על מעלת ישראל מול שאר האומות. הרי שחובת התורה עלינו, להכיר רוממות מעלת העם היהודי.

בזה אנו מבינים יפה מה ענין שני הכרובים שהיו במקדש על גבי ארון הקודש, המסמלים אהבת ה' וישראל ופונים זה לזה במטרה מאוחדת. וכן מבינים אנו בזה משום מה הזדרז הקב"ה להקים להם משכן במדבר עוד ארבעים שנה טרם בואם לארץ הקודש, כי המשפיע רוצה לתת למושפע הנבחר. ובזה גם מבינים אנו אותו דימוי חרוץ של בחור צעיר המבקש שיערכו לו הנישואין, עוד בטרם יסע ללימודיו למשך כמה שנים (כתובות סב:). ונצדק קודש.

אבל ראוי שתהיה אהבה זו הדדית!

כמו שחשק הקב"ה לשכון בקרבנו, באותות גלויות של "עשרה נסים היו במקדש" (אבות, ה'), ונר מערבי שימש עדות כי השכינה שורה בישראל (שבת כב:), כן גם אנו חושקים להקים מחדש את בית מקדשנו. אין לנו להסיח דעתנו מחזון זה, לנהוג ברפיון רוח כאילו עוד תעבור תקופה ארוכה (חלילה) עד יקום ארמון על מקומו.

ראשית דבר, מוטל על ממשלת ישראל לאסור כניסת גויים למקום הקודש, כמו שנפסקה הלכה במשנה (כלים, פרק א). בשוך הקרבות של ששת הימים, משך ששה שבועות לא דרך רגל ערבי במקום המקדש, עד ששר הבטחון של אז משה דיין מסר להם את המפתחות. אות חרפה היא איך לא מחו נגדו, כל המפלגות הדתיות של אז? ואיך לא הקימו זעקה מרה כל הרבנים של אז? וגם היום משטרת ישראל (בהוראת ממשלת ישראל) אינה מאפשרת ליהודי לבטא תפילה או ברכה בהיותו עומד סמוך למקום הקודש, מפני חנופה לערבים; ודאי זהו בזיון וקצף כמה נכנעים אנו לגויים. כמה השליטים עלינו מחוסרי אמונה הם בקדושת התורה וקדושת מקום מקדשנו! אבל כלל הציבור הם בעלי אהבה לה' וחושקים ומתגעגעים להשיב שכינה למקומה. "כי לישועתך קוינו כל היום".

כך האיצו בנו קדמונינו: "כל חכם וחכם מישראל – שיש בו דברי תורה לאמיתו, ומתאנח על כבודו של הקב"ה, ועל כבודם של ישראל כל ימיו; ומחמד ומתאוה ומצפה על כבוד ירושלים, ועל בית המקדש, ועל הישועה שתצמח בקרוב בימינו, ועל כינוס גליות – מיד שורה רוח הקודש בקרבנו!". (תנא דבי אליהו רבה, פרק ד).